

DIARI DE BUJA

MARÇ 1979

BOLLETI INFORMATIU DE L'OBRA CULTURAL BALEAR PER ALS SOCIS

DELEGACIO DE BUGER: Carrer Major, 4, 1.er

CAPÇALERA

MUSICA I CULTURA

La música a Búger: El fet d'una decadència

A les hores d'ara, ens sembla mentida que la música hagi tengut ressò dins el nostre poble; idò sí, encara que ens sembli mentida és una realitat que la música ha tengut i molt que veure amb la nostra petita comunitat, i una prova d'això és el fet de què existís, els anys vint i trenta, la Banda de Música de Búger, que sens dubte els majors recordaran. Una Banda de la qual ens conten, els membres que d'ella encara queden, moltes coses, moltes anècdotes, així com l'enfilai d'actuacions que tenia de cap a cap d'any.

Pareix ésser que va aixecar una gran afició a la música en aquella època d'abans de la guerra, que va aconseguir un gran nivell de qualitat, el que va fer que sortís de tant en quant a tocar per altres pobles de l'illa. Els seus components eren homes de paraula, constants en la seva tasca, assajant periòdicament amb perseverància.

Tot això que va succeir ara fa cinquanta anys, poc més o manco, no pareix ara pensable, transportat a la realitat actual, la seva repetició. Avui les aficions dels bugerrons van per camins molt distints dels d'aquells músics. Això és el que ens fa qualificar com a utòpic el fet de què es doni una repetició un poc aproximada del que va ocórrer en aquella època no molt llunyana encara, relativament parlant. I és que avui pareix que hem perdut la sensibilitat per avaluar allò que és bo i poder diferenciar-lo del que no ho és; endemés de la manca de gust per la música ens manca igualment la perseverància i constància en les tasques que iniciam.

D'aquestes darreres dècades resta el record, relativament viu, de l'amo En Barnardí de Son Costa, com a organista de l'Església de Sant Pere, la seva manera de tocar l'orgue, ell era l'operador d'aquell so estruendós i agradable a l'orella. Qui no recorda també el Cor Parroquial, aquelles veus d'homes i dones del nostre poble, que ens posaven de tant en quant la pell de gallina amb motiu de les seves interpretacions.

Ara, amb la recent desaparició de Mn. Pere Crespí ens hem quedat sense música. Tot sembla que si la situació no canvia haurem de recórrer a les cintes magnetofòniques o als discos cada vegada que voldrem sentir música o que voldrem celebrar quelque cosa; no ens queda res.

El poble ha perdut una de les coses bones que tenia, el poble ha perdut part de la seva sensibilitat. No sabem si això és cosa definitiva o si encara hi ha una petita obertura per la qual hi podem vislumbrar una esperança de recuperació de tot allò que va caracteritzar el nostre poble al llarg de molt de temps. Si aquesta obertura hi és, avui per avui, està molt emboirada. ♦

ELECCIONS MUNICIPALS, AMB NOCTURNITAT, PREMEDITACIÓ I ALEVOSIA

Permeteu-me, d'entrada, la ironia: a la fi, amb nocturnitat, premeditació i alevosia arriben les municipals. I encara que sigui una ironia dir-ho, no li manca a la frase un contingut crític, expressió de l'estat d'ànim una mica preocupat. Per què? Es bo de comprendre: després de quaranta anys de dictadura; després de quaranta anys de negar al ciutadà l'aptitud per a la vida política local o, si ho voleu d'una altra manera, després de quaranta anys d'haver considerat l'individu com a un sub-ciutadà o ciutadà de tercera categoria, sense veu ni opinió ni vot, calia esperar, al meu entendre, que la liberalització promesa —llegiu, reforma del franquisme— hauria comportat un procediment electoral diferent del que, per una o altra raó, ens obliguen a jugar.

¿Eleccions democràtiques aquestes municipals?, ens podem preguntar. Personalment, en tenc els meus dubtes. ¿Democràtiques perquè la gent —aquesta mateixa gent nostra que fins ara mateix havia estat condemnada al silenci i aïllada de tota informació política— surt al carrer i deposita una papereta a les urnes? ¿D'això en diuen democràcia? Jo diria que ho és relativament i que és una mitja trampa que el poder ha parat cínicament.

Ja sabeu que el poder —llegiu: govern que sortí després de la mort del dictador— tenia por de fer les eleccions municipals. Així és que no anirem gens desencaminats si deim que el Govern central les ha convocades quan ha trobat que el moment i les circumstàncies li eren més favorables. Es a dir, quen ha trobat que tenia prou garantit l'èxit. Malgrat la desinformació i la pseudoinfor-

mació deformadora que havíem patit de manera sistemàtica, el govern Suárez i el partit governamental d'ucedés tenien ben present que unes eleccions locals —les del 31, ai! — acabaren amb un règim monàrquic i que donaren pas a la República. Crec que no exageraré si dic que aquest és un dels fets polítics més transcendents del temps contemporani que gairebé tothom mantenia a la memòria. I els ucedés, els primers. Per això anaven ajornant un dia si, l'altre també, les municipals fins a posposar-les a les generals, ja que amb aquest procediment quedaven condicionats en certa mesura els resultats a les urnes locals.

Així doncs, crec que podem dir tranquil·lament que les eleccions municipals estan manipulades. I no em referesc a una manipulació política directa, al vell estil, sinó a la que ha fet el poder per diversos conductes: 1) convocar-les després de les generals; 2) continuar usant la llei d'Hont que afavoreix els partits grans i fa de la persona —el candidat— una baula o una anella dins una cadena; 3) desigualtat informativa a través dels mitjans de comunicació entre les diverses candidatures en funció del poder econòmic i de la incidència social, que pot esser ben bé coacció a través del caciquisme; 4) avantatges del partit governamental que té el seu costat la inèrcia del vot, etc., etc.

En conseqüència, m'atrevesc a afirmar que el mecanisme electoral ens ha estat trucat —hàbilment trucat, això sí, amb l'aparença d'un procés democràtic fet a la mida dels hereus avantatjats del franquisme, dels ucedés— i que les urnes són col·locades en els

nostres pobles, políticament parlant, per a recollir els resultats que el poder ha previst i necessita des de Madrid. Es clar que hi pot haver sorpreses, malgrat que el procediment electoral sigui tan condicionat i malgrat que el criteri democràtic pel qual es regeix pateixi manipulacions d'origen. Naturalment a aquestes altures de segle no crec que es donin els clàssics "pucherazos", però no em negareu que podem parlar, si fa no fa, d'un cert "pucherazo" ambiental, si tenim en compte les consideracions que hem fetes i si acceptam allò que es diu: que el poder ha de basar-se en la feina política neta. Es el que s'hauria de tenir en compte a l'hora de depositar el vot: feina neta.

Quant a Mallorca, no puc oblidar que la nostra terra ens ha estat expropiada i expoliada al llarg dels segles fins a fer que dubtàssim a l'hora de reconèixer les nostres senyes d'identitat. No m'amagaré de dir que tal volta la pressió caciquista tindrà de bell nou una incidència electoral considerable. Es clar que no m'estic referint a les formes barroeres del vell caciquisme, sino a aquestes altres de més fines que s'usen ara, però que són igualment coaccionadores de la llibertat de les classes populars. El caciquisme és un altre factor a tenir present a l'hora d'anar a votar.

Diuen que del 3 d'Abril endavant, ja tendrem ajuntaments democràtics; que les cases de la vila seran ocupades per batles i regidors que no seran designats a dit, sinó a vot. Això podria esser profundament bell i profitós, si encertàvem a votar bé. No s'ha de perdre l'esperança en la capacitat de resposta del nostre poble.

ANTONI SERRA

♦ Des d'aquí volem retribuir homenatge a tots els homes i dones que sens adonar-se'n feren cultura, que caracteritzaren l'època esmentada i feren de Búger un poble genuí.

PERE SIQUIER I ALEMANY

ELS DARRERS DIES, FA 50 ANYS

M'és molt difícil poder dir quan començà a celebrar-se el Carnaval al nostre poble de Búger. Segons versions de persones majors diuen que sempre s'ha celebrat, llevat d'un parell d'anys en temps de la Dictadura de Primo de Rivera ja que hi hagué una pugna entre el batle i el rector per una banda i els sabaters per l'altre, la majoria d'ells components de la Banda local de Música els quals generalment s'en cuidaven de l'organització.

Després de caiguda la Dictadura, i essent batle de Búger l'Amo En Pere Muxella, fou quan se revitalitzaren aquestes festes des Darrers Dies —com vulgarment solem anomenar—. La Segona República Espanyola fou la que les donà l'esplendor que es mereixien, arribant a un gran apogeu, fins què a l'any 1937, durant el "glorioso Alzamiento Nacional" foren totalment prohibides; si bé aquests darrers anys no han deixat de veure's bargantells i al·lots desfressats pels carrers encara que no s'hagi fet cap ball de màscares.

Però, com eren els Darrers Dies de carnaval en aquells temps?

La Vigília de Sant Antoni se tenia la costum d'encendre davant les tavernes, fins i tot davant cases particulars, els clàssics foguerons, on un parell de ximbombers animaven la vetlada cantant les típiques cançons mallorquines, alternant amb l'intervenció dels glosadors. Al mateix temps es començava a celebrar-se qualche ball a Ca S'Estany. El dissabte i dia de Sant Sebastià, també festa

grossa pel poble, es solia repetir aquesta bulla arribant a ser eminentment popular; doncs eren molts els joves que havien tornat de la muntanya, després de la recolecció d'olives, com ja vaig explicar en el número passat d'aquest butlletí.

A partir d'aquests dies els balls de màscares ja no s'acabaven fins a la quaresma; inclús hi havia dies feiners que se'n celebraven. Per tant, la duració del carnaval era d'un parell de setmanes. Els organitzadors solien esser En Tomeu Noviet, En Pep Saletes, N'Andreu Estanyer, En Miquel Borreíó, En Macià Fonoll i el seu germà entre altres; tots ells components de la Banda local de Música. Ca S'Estanyer era el lloc on solien celebrar el citat ball. El "Cine Moderno", de Ca'n Xorrino, s'utilitzava aquestes setmanes com a sala de ball, en la qual hi actuava l'orquestra "Inca-Jazz", alternant-se amb els "Tugores-Jazz" —orquestra composta per vuit músics i que cobrava 50 ptes—. El director d'aquesta darrera orquestra era En Cataló de Sa Pobla.

Encara que sembli estrany hi va haver vegades que es celebraren cinc balls un mateix vespre. Endemés dels llocs esmentats se'n feren a Ca'n Reus, Ca'n Prom, S'Estany vell i a ca sa meva padrina des carrer de Sant Llorenç.

El Dijous Llarder, el darrer diumenge i els darrers dies de carnaval, l'horabaixa en el carrer Major, davant Ca'n Tófol Guixa, avui Ca Sa Bauliva, tenia lloc un gran ball gratuït que durava fins entrada la fosca. Pels qui no eren

del ball hi avia passeig per Es Povàs. De paperins, serpentina i caramels n'hi havia a balquena. El carrer Major era un vertader espectacle de color i alegria. En Pere Joan Feliu, En Joan Ruqueta, mon pare Jordi i altres, eren els qui se'n cuidaven de dur els sacs de caramels i paperins.

Una anècdota que també m'han contada aquests dies era el preu i la consumació que feien a una de les sales de ball, concretament a la de Ca'n Xorrinó. Una pesseta pagaven d'entrada, copes a deu cèntims, bosses de caramels a vint i cinc cèntims, pastissos a quinze cts., i bosses de paperins a trenta. Així i tot encara el trobaven car.

Les màscares eren moltes. Joves i al·lotes, homes i dones, fadrins i casats es gastaven bromes a les totes. Una costum que hi havia, entre altres, era fermar amb les serpentes les parelles que es formaven entre un viudo i una viuda, algún vell fadrinango i una casada. A vegades quan acabava el ball se les veien negres per desfer-se de tantes tires de paper colorit. N'hi havia que convidaven als mascarats a menjar pastissos amb l'única condició que es llevassin la careta; cosa que prometien però que no sempre s'aconseguien, perquè preses de pel n'hi havia moltes.

Una prova de la unió i les ganes de treballar plegats per celebrar aquestes festes era la quantitat de bugerrons i bugerrones que es movilitzaven. Endemés dels que ja he citat record que també treballaven en l'organització del carnaval: En Miquel Putxer, En Tó-

(Acaba a la pàgina 4)

GRUP DE DISFRESSATS D'ELS ANYS 30

La Banda Musical de Búger

Al voltants de 1910 un grapat de bugerrons, molts d'ells sabaters, aficionats a la música, decidiren formar una Banda. Aquests foren En Josep Pons, Mavet; Nadal Payeras, Solleiric; Josep Saletes, Ca'n Saletes; Antoni Payeras,

Quelos; Joan Siquier, Julià; Joan Martorell, Catlà; Antoni Reus, Ca'n Reus; Francesc Siquier, Corró i Antoni Siquier, Redó. Al front d'ells hi havia En Bernardí Amengual de Son Costa, el quel se'l pot considerar fundador de la Banda Musical de Búger.

Formen una "agrupació" amb uns divuit instruments musicals, uns comprats, altres obsequiats; i així al cap d'uns anys d'assaigs setmanals a Ca'n Tomàs Xerret —on actualment resideix En Miquel Rotger Serrano—, Ca'n Moll, Ca'n Bibí i Ca'n Reus des Carrer de

BANDA DE MUSICA DE BUGER, fundada l'any 1910.
Fotografia reconstruïda a expenses de l'Obra Cultural Balear.
L'original fou facilitat per Pere Buades a) Redó.

(Ve de la pàgina 3)

fol Ferer, En Rafel Xorrino, En Pep Damianet, Es Ferrer Mavet, els germans Reus, Fonoll i Redó, En Jaume Xorx, En Toni Burguet, pare i fill de Ca'n Muxella, i un llarg etc. El fet que hi hagués dues, tres, quatre i a vegades cinc sales de ball a un poble com Búger fa suposar que eren molts els qui anaven.

Avui aquells temps, aquesta forma de divertir-se tot un poble solament és objecte del record. Molts de noltros que l'hem conegut no el barataríem amb res. Qui no anyora aquell carnaval!

Fins aquí el Carnaval de Búger ara fa una cinquantena d'anys,

Sant Llorenç —actualment Ca'n Burguet—, actuen per primera vegada en Es Puig de Lluny, propietat de l'Honor Miquel Payeras, aleshores bayle de Búger. També poc temps després actuen per la festa de Sant Antoni a Ca'n Mascaró, on els donaren "peres ensucrades".

El fet de què cada component no tengués en propietat l'instrument musical, doncs quan algú dells deixava la Banda no se'n podia dur-se'n l'instrument, va donar una certa estabilitat a l'associació.

Malgrat fos un grup d'aficionats que actuaven d'una forma desinteressada, percebien cada any unes 75 a 100 pesetes de l'Ajuntament, per acompanyar-los a l'Ofici, Vespres i demés actes oficials, 10 ó 15 ptas. de la Parròquia per cada processó, endemés de donatius

Els anys de major esplendor de la Banda foren 1918-1920. En temps de la Dictadura de Miguel Primo de Rivera, essent batle de Búger, En Jaume Pons Siquier, de Ca'n Mossenya, pel fet d'haver-hi certes rivalitats polítiques amb alguns músics, experimenta una certa decadència.

Els anys de la Segona República Espanyola la Banda va actuar d'una forma bastant irregular, fins què l'any 1936, iniciada la guerra civil es desfà per complet.

L'actuació forçada pel "Jefe de Falange" el 1.er d'abril de 1939, "Día de la Victoria", per celebrar aquesta jornada, posà fi a l'actuació de la Banda de Música bugerrona que, per espai de trenta anys havia alegrat les festes i el poble de Búger.

Actuacions:

A la majoria de festes no hi mancava l'actuació de la Banda. Si no era a la processó era enmig d'Es Carrer Major, davant "Es Cine", a l'hora de passeig capvespral durant la temporada estiuenca. També n'hi havia que volien esser acompanyats pels músics fins a la darrera posada.

Unes festes anyals com la representació del Reis, Es revolt de Sant Sebastià, Es Ball des Darrers Dies, Ses festes de Sant Pere i Sant Marçal, per les Verges, on actuaven a dos reials sa tocada,... revestien una major solemnitat. Un any, m'han contat com anècdota curiosa que, per ses festes de Sant Pere un parell de bargantells externs se'n reien de la seva actuació; els músics per revenja els hi tiraren tomàtiques (encara que sembli estrany aleshores les tomàtiques eren més primerenques que ara).

Durant una sèrie d'anys no es contemplaren actuant solament a la nostra vila. Pocs anys després de la seva fundació (1912) toquen en es ball de figueral de l'Hostal de Ca'n Seguer (Alcúdia) on els donaren un bon frit per sopar, una pesseta de guany per tocar fins a les dues de la nit. Altres pobles que també actuaren foren Sa Pobla, Alcúdia —on rebren quatre pessetes cadascú després de tocar tota la nit a un ball de màscares—, Campanet per sa festa d'Es Sant i no cobraren, etc. La diligència de Ca'n Muxella era la qui se'n cuidava del transport.

Mai tenguin una vestimenta uniforme llevat d'un gorra de plat blava.

Miquel Pericàs

particulars.

Directors:

Dirigiren la Banda Musical de Búger els anys de la seva existència:

El Sr. Breguins de Sa Pobla.
Sr. Albdón de Campanet.
Sr. Cubí de Sa Pobla.
Sr. Salleres de Ciutat.
Sr. Bernardí Amengual de Son Costa.

Components:

Com es suposa els membres de la Banda variaren al llarg dels seus trenta anys de vida. Aquesta que ara feim menció foren els darrers que la componeren:

1. Antoni March, Ca'n Quelos Baix.
2. Guillem Alomar, Ca'n Ros Baix.
3. Miquel Siquier, Ca'n Costeta Bombardó.
4. Pere Joan Siquier, Ca'n Feliu Trombón.
5. Bartomeu Martí, Ca'n Noviet Trombón.
6. Guillem Reus, Ca'n Reus Fiscorn
7. Joan Martorell, Ca'n Catlà Cornetí.
8. Joan Siquier, Ca'n Julià Cornetí.
9. Joan Siquier, D'Es Molins Cornetí.
10. Antoni Reus, Ca'n Reus Clarinet.
11. Nadal Payeras, Ca's Solleiric Clarinet.
12. Miquel Payeras Capó, Ca'n Borreio Clarinet.
13. Miquel Capó, Ca'n Pipes Clarinet.
14. Miquel Sampol, Ca'n Xorc Bombo.
15. Rafel Reus, Ca'n Reus Platillos.
16. Bartomeu Siquier, Ca'n Gallet Redoble.
17. Rafel Amer, Ca'n Fonoll Redoble.
18. Miquel Payeras Martí, Ca's Putxer Onnover.

De tots aquests components viuen actualment i han estat consultats per aquest treball: En Josep Pons, Mavet; En Miquel Siquier, Costeta; En Rafel Amer, Fonoll; En Miquel Payeras Capó, Borreio i En Miquel Payeras Martí, Putxer. A tots ells moltes gràcies.

BARTOMEU AMENGUAL BENNASSAR
JOAN PONS PAYERAS

Bernardí Amengual de Son Costa, Director-fundador de la Banda Musical de Búger i organista.

Nasqué a Búger l'any 1889 dins el cor d'una família pagesa cristiana. Aprengué les primeres lletres de don Arnau Mir, descendent de Mancor de la Vall, casat a Búger i que vivia a Ca'n Panada, carrer Major.

Endemés d'adquirir una sòlida formació humanística, rebé un esperit musical; esperit que anirà madurant i desenvolupant al llarg de la seva vida. Abdues coses les comunicà, va fer escola a casa seva i ensenyà solfeig a alguns músics. Després de l'escola anava els vespres a Ca Don Arnau a aprendre solfeig i a tocar piano i posteriorment l'orgue de la Parròquia ja que el Sr. Mir era aleshores mestre i organista de Búger.

També rebé ensenyances de Mn. Joan Femenías Payeras, de Ca'n Dometo, Rector de Mancor de la Vall durant quasi tota la vida. Aquest sacerdot quan venia, de tant en tant, a veure la seva família aprofitava per donar coneixements musicals al jove Bernardí. Aquesta amistat feu que més envant, casat amb Na Joana-Aina Bennassar de Son Fornés, quan va estar uns quants anys a la possessió de Son Maga (Caimari) tocàs a vegades a l'església de Mancor.

Quan tenia uns disset anys substituïx a Don Arnau Mir en el càrrec d'organista de l'Església de Sant Pere. En aquell temps aquesta tasca necessitava una dedicació gairebé plena per dur-la a terme ja que hi havia mesos —maig, juny, octubre, novembre— que l'organista no podia

manca a la celebració religiosa.

BERNARDI AMENGUAL DE SON COSTA
Director fundador de la
Banda Musical de Búger i organista

Del cap d'un parell d'anys, devers l'any 1910-1912, juntament amb un grup de companys, crea la Banda local de Música, essent director de la mateixa, fins a la desaparició l'any 1939.

De la data de 1915 fins poc abans de l'any 1965 en què va morir, va viure intensament la música. Amb tota seguretat podem afirmar que ha estat el bugerró que ha dedicat tota una vida a l'orgue, compaginant el treball de camperol amb la música; n'és una prova els 55 anys d'organista.

L'Orgue de nostra Parròquia

En el llibre "Obreria Sant Pere 1750-1890", foli 63, veim que aquesta obreria, l'any 1821 tengué unes despeses extraordinàries, pel fet de l'adquisició de l'orgue que els PP. Mínims tenien en el seu Convent de la vila de Campos. Aquesta data és la més clarificadora sobre l'orgien de l'orgue de la nostra església.

A base de molts de detalls es pot suposar que el seu constructor fou el Mestre orguer Luís Navarro, de València. Aquest orguer va construir un parell d'orgues a la nostra illa.

Fins a l'any 1876 va estar en el cor. Llavors el vicari, Mn. Jaume Vives, decidí traslladar-lo i recompondre-lo des del cor al lloc actual o sia damunt el portal petit.

El dia de la benedicció fou el primer dia de novembre del mateix any; varen esser els padrins Bernardí Amengual i Joana-Anna Pons. I contribuïren en la reconstrucció de l'orgue l'honor. Nom que es donava als campers i propietaris rics. Pere Josep Mascaró Pons, D. Joan Sureda de Son Vivot i D. Gabriel Thomàs que aleshores era diaca, així com totes les obrieres.

Els treballs les va fer l'orguer Julià Munar. Al mateix temps feren les tres cadires del cor i els bancs dels cantadors.

Aquesta diada de Tots Sants fou de gran solemnitat pel poble de Búger. El matí hi hagué Ofici Major, on predicà Mn. Bartomeu Florit, Ecònom de Sa Pobra i l'horabaixa un gran concert per un capellà de Ciutat.

Fins a l'any 1960 el pulsà l'organista del poble D. Bernardí Amengual, de Son Costa. Aquest mateix any el Sr. Rascuñana el va adesar, però poc temps després, degut a la situació en què es trobava, tengueren que deixar-ho.

La música i el nostre poble

La música en aquest temps actual té una gran importància. Sempre i en tot lloc l'esperit musical ha fet entrada dins les nostres llars i dins els nostres sentiments. Totes les cançons han estat impregnades de causes afectives: aquelles que ens provoquen records i sentiments; causes estètiques; la bellesa; causes científiques: les recargades de història o de coneixement.

Antigament la consideraven com a part essencial de l'educació i part instructiva. Ara, avui en dia, té un caire de passatemps, però sempre unida a les emocions de la persona. El poble sempre ha estat lligat a la música, ella ha fet història i cultura; és per això que el poble no pot viure sense aquests acords que ens alimenten els nostres cors.

El Ball sempre ha estat un amic inseparable de la música; allà on hi ha una dansa hi ha un instrument, i allà on hi ha un instrument hi respiren unes notes.

Mallorca sempre ha tenguut les seves danses, balls populars i cançons: Copeos, mateixes, ses revetles, etc. Antoni Galmés en el seu llibre "Mallorca, Menorca, Ibiza" ens comenta el ball a Mallorca d'aquesta manera: "Siendo innato en el hombre el baile, primero para honrar a la Divinidad, para celebrar sus triunfos guerreros y sus mejores cacerías, y luego para expresar sus sentimientos amorosos, sensuales, sus alegrías o sus penas..., en saltos y movimientos o contorsiones, a un compás y ritmos determinados; hemos de suponer que el hombre primitivo balear tuviera sus danzas".

Búger ha estat arrelat des de temps remots a la música. Tots recordam o hem sentit anomenar la Banda Musical de Búger, creada cap a l'any 1910 i que era el plaer de tots el bugerrons. No hi havia cap festivitat en que no hi prenguéss part. La guerra civil espanyola posà fi a la Banda. De llavors ençà poques coses podem dir de l'animació musical dins el poble de Búger; si llevam les esporàdiques mostres de la nostra tradició cantora, resta tan sols la nostàlgia d'un temps passat, ple de remembrances que desitjam que tornin.

Rastrejant les carpetes del record, he trobat un escrit que parlava de la cançó com un valor existencial del nostre poble mallorquí. L'escrit publicat l'any 1971 en el fullet "Diada de Germanor" té encara vigència en el temps present, i és sens dubte, una convidada que fa el nostre poble perquè canti. Diu així:

"Un poble que no canta, vol dir que no viu.

Un poble que no viu, no té dret a ser anomenat poble.

I és un fet massa clar que el nostre poble mallorquí no canta.

Canta poc. Con si l'espantàs el so de la seva pròpia veu.

Com si tengués por de descobrir la seva ànima.

Es precis fer cantar als nostres infants. Que cantar els sigui natural com el mateix respirar.

I no basta cantar. Hi ha que cantar bé. Val la pena cantar bé: afinada i senzillament.

I que cantin en la nostra pròpia llengua. Que cantin les cançons del nostre poble.

Només així podrem disfrutar plenament del goig de sentirnos néixer el cant dins nosaltres i de comunicar-nos els uns als altres l'emoció de les nostres veus unides pel mateix desig i cap al mateix fi".

El nostre poble ha de cantar, ha de ballar, ha d'escenificar els valors dels nostres sentiments mitjançant unes danses, unes cançons, uns instruments. Búger i els altres pobles mallorquins no poden viure d'un llunyat passat, sinó que hem de fer volar la nostra imaginació i fer poble dins el poble. Es una

«Anem a esperar Es Jai»

CA'S POVIL, ON TENIA LLOC LA FESTA D'ES JAI

Aquesta espera que solia esser molt concorreguda tenia lloc al bosquet de Ca's Povil, vora es torrent de Ca'n Damianet. A mesura que transcorria el capvespre es convertia en una festa campera, procurant cuidar-se de cada any ja que era l'única que tenia el poble de cap a cap d'any —llevat dels balls casolans de matances i de figueral—, doncs, Búger mai ha tengut romeria.

Mentres s'esperaven els pagesos que venien amb carros i carretons més el bestiar que no hagués trobat comprador —vet aquí la denominació d'anar a esperar Es Jai— organitzaven jocs propis de l'època com eren: teia, cota, raieta...; ballaven balls mallorquins; bevien aiguardent i les parelles es passejaven. Els botiguers aprofitaven per

Aquesta era la convidada que es feia antany a tot el nostre poble, l'horabaixa del primer diumenge de maig, per anar a esperar els firers que venien de Sa Fira de Maig de Sineu; una de les fires més sonades de la ruralia, a la qual no hi faltaven els mercaders, pastors, així com els distints artesans que anaven a vendre la seva mercaderia.

fer-hi negoci aportant-hi begudes i llepoleries. En Toni Quelos hi baixava a vendre una senalla de cacauets i uns quants anys En Rafel de Son Costa, taverner, ajudat d'En Miquel Borreió, que feia de camarer, hi duia taules i botelles.

Tot d'una que veien qualche firer depressa s'hi acostaven i aquest els tirava avellanes. Els bugerrons hi aplicaven a aquesta trobada el conegut refrany del "tu siularàs". Conten que l'amo En Jaume Fuster, quan de bon matí se'n anava a fira els al·lots li deien: "Em dureu un siurell, em dureu un siurell", la resposta era afirmativa per a tothom. Però un d'ells li donà un velló per l'encàrrec del siurell ja que era costum en aquell temps rebre els al·lots un siurell de les mans del seu padrí. L'amo En Fuster li respòn: "tu siularàs".

Les al·lotes que estaven llogades a les possessions i finques d'aquelles encontrades s'hi aplagaven a aquesta festa. Les de Son Catxo feien ramellets de cireres a una canya i les venien a cinc cèntims. L'amo de sa finca d'Es Molí de Ca's Povil també venia carxofes.

Sens dubte, pel que m'han dit les persones més velles del poble, aquesta festa d'es Jai tenia un caràcter eminentment popular, doncs tothom hi podia col·laborar. Eren els mateixos bugerrons els qui elaboraven el programa i no una comissió al marge del poble, que t'ho ha donat tot fet sense oferir l'oportunitat de col·laborar-hi, com ha succeït a les festes d'aquests darrers anys. El pressupost era en lo darrer que es pensava. Cada qual hi aportava lo que sabia, uns ballaven, altres cantaven, altres jugaven, i així se creava la festa amb l'ajuda de tots.

Quan hi ha esperit de festa de no res se'n sap fer i els nostres avantpassats ens han donat prova de saber-ne fer. Tal volta avui ens manca recobrar l'esperit de festejar, les ganes de fer bulla, el goig de viure; cal que tots els qui estimam Búger, joves i majors, ens deixondiguem per a fer festa. I la festa d'Es Jai —que es celebra fins els anys quaranta— ens podria servir de base sobre la qual muntar una diada festiva que tanta manca mos fa a tots els bugerrons.

Ala, idò, endavant!

JOAN PONS I PAYERAS

tasca que no podem deixar-la fer als altres; cadascú de nosaltres és el vertader protagonista de la nostra cultura. Els nostres avantpassats ens deixaren una extraordinari riquesa admirable de valors folklòrics que es plasmaren en danses, cançons i balls populars.

Cal revaloritzar totes aquestes tradicions i reemprende amb força i entusiasme la nostra tasca; sinó, què restarà dins un futur molt pròxim? Aixeca'm els nostres cors i diguem tots plegats igual que el nostro pòetâ Costa: "¡Amunt, animâ rorta!"

UN DE TANTS

SANT ANTONI 1979

La festa que anys enrera estava a punt de desaparèixer i de la qual més d'una vegada havíem pegat "es crit al cel" perquè les entitats locals donassin passes per reanimar-la, enguany ha sortida com deim en bon mallorquí "de pinyol vermell".

Així és la festa de Sant Antoni de Viana, tan arrelada en la nostra pagesia aquest any s'ha celebrada amb molta solemnitat, fruit d'una acció conjunta entre les distintes entitats locals: Consell de l'Església de Sant Pere, Ajuntament, Obra Cultural Balear a Búger, Club ACYD, Cambra Agrària i l'Agrupació Escolar.

Entre els actes que se dugueren a terme cal destacar l'encesa del fogueró la vigília i entorn d'ell cant de ximbomba i tonades mallorquines fins a altes hores de la nit.

El dimecres, festa patronal dels animals, l'acte que aglutinà els bugerrons com a poble fou, sens dubte, les dues hores de "Beneïdes" al carrer Major. Fou encertada la programació de la desfilada a fi d'evitar interferències. A les 3,30 un repicament de campanes, acompanyat de música ambiental autòctona, inicià l'acte; primera-

ment sortiren les guardes de bestiar: mens, cabres, porcs, ases, cavalls...; mitja hora més tard la tiranga de carros que sorprenegueren a la multitud d'espectadors que omplien de gom en gom les aceres del carrer més gran del nostre poble. I la sorpresa provení tant per part dels protagonistes com per part del tema al·lusiú. ¡Qui no recorda la bulla que antany feien per onsevilla N'Apol·lònia Rotxeta, N'Antonina Jordiona, Na Maria i Margalida Fumeta, N'Apol·lònia Bovera, Na Bet Cogula, Na Margalida Campanetera...!, idò aquestes mateixes enguany sortiren a rotlo acompanyades de Na Joana Cartera, aquella que té gloses per "Na Bet i per sa mare".

I això encara no fou tot. ¡Qui hagués pensat mai que es volgués lluitar pel renaixement de Ses Culleres, la continuïtat dels picarols, artesanía pròpia del poble! idò aquest foren temes que escenificaren altres carros.

Però la carroça que més agradà fou la de "Búger fa cinquanta anys", composta per les bulleres esmentades i cada qual treballant al seu redol. Una adobant saquetes, altra aclarint llana, una fent un pa, altre fent bunyols, que després donaren a qui en volgués testar. La presència enmig d'elles de Sa Glosadora Cartera, acabà de confitar la cosa. Tots els establiments públics, tavernes, botigues, carniceries..., reberen de granat.

El vespre la missa d'altar fumant amb predicador extern posà fi a una festa que sens dubte quedarà gravada per molts de temps en el cor dels qui formen el poble de Búger. I no tot ha de ser passejar i desfilar; tots els qui participaren a aquests actes el dia de Sant Sebastià al vespre es reuniren al saló parroquial per "posar es peus davall sa taula i empinar es colze". Molts d'anys i que l'any qui vé sigui millor.

Vet aquí alguns dels glosats que féu Na Joana Cartera.

BENEÏDES DE SANT ANTONI

De davant s'Ajuntament veig que es batle no hi està, un permís vull demanar per noltros sortir a cantar i per divertir un poc sa gent.

Ca'n Feliu vull saludar són es més nobles del món, venen polvos Limpión i llimpien sense fregar.

Ja pot sortir Na Rotera que cridi i que faci espants, té molts de parroquians perquè és bona tavernera.

Estam a davant Ca'n Pau des café de Na Pareta, fa es café de figa seca per això es suc li surt blau.

En Bover moltes vegades ha manester un pallissó, perquè és un poc fumador per avançar un velló

bugerrons reparau-ho vèn ses capces encetades.

En Victor no és gens novell conrador de finques guapes, però entrega ses patates rovegades de cadell.

Es conversar bé, conhorta ara ja m'explicaré: Llorenç ets bon taverner i per avançar un dobler mesures en sa copa torta.

A devers es celleret hi van molts de xics i xiques, i té ses copes ben petites per això ha fet billet.

Felip ets bo per fer troços per això has fets billets, fas es pastissos petits i les vèn en es preu des groços.

En Perico hem de glosar és un poc famili meva,

té sa balança darrera i li ajuda a pujar en sa mà.

A Ca'n Tino hem arribat i ses gloses les faré totes, passen aigua per ses botes i el venen per enlecrat.

A Ca Sa Campanatera hi fa un bon anar a comprar, però comença a xerrar i ses dones que van allà com és hora de aguiar han cremat sa graixonera.

Ara la faré més bona Sebastiana et diré, En Llorenç és es forner en però és un poc vaiver i sa feina no li va bé i fa enforar sa seva dona. Sa Putxera a mi m'aixoca té es conversar resselat, però dic sa veritat que posa dins s'estructat gravilla d'aquella grossa.

Magdalena ets de ses bones per això és que vals milions, fas uns bons botifarrons i fas un bon pès a ses dones.

Es café de Ca's Rector és es darrer que he de glosar, L'Amo En Pere Antoni hi ha i sa dona que es casà, i quan es vellets van allà mos dóna tot lo millor.

Si l'Església de Sant Pere perdés es Rector que hi ha, trob que hauria de tancar perquè és lo millor que hi ha en tota Mallorca entera.

Sa darrera vós diré som tota una filigrana, digau "visca" a Na Joana si trobau que l'ha fet bé.

JOANA SERRA, CA'N CARTERA
Capvespre Sant Antoni 79

«LLIURE», SÍ

Hi ha anècdotes profundament significatives d'una realitat socio-política. La del "taxista del lliure" n'és una. El fet el coneixeu, sens dubte: el taxista n.º 1.065 de Ciutat duia un rètol de "lliure" en lloc de "libre"; el guàrdia n.º 167 l'amonesta, i li diu que si no canvia el rètol el multarà; com que l'amonestació no fa efecte, formula denúncia i proposta de multa. El taxista en dóna compte a un periodista, i *ULTIMA HORA* duu la notícia en lloc destacat; aquesta és recollida per diverses agències de premsa i troba ressò dins l'opinió pública de Mallorca i de fora Mallorca. El cap de la Policia Municipal diu que es tracta d'un cas d'excés de zel d'un funcionari, que al cap i la fi no ha fet més que complir al peu de la lletra el reglament, i es queixa que el taxista no hagi acudit a ell, en lloc d'adreçar-se a un diari. El batle no accepta la proposta de multa, i pocs dies més tard s'anuncia una disposició oficial de l'Ajuntament declarant "lícit" el rètol de *lliure* per als taxis. Es produeixen comentaris per a tots els gustos, reflectits en cartes al Director dels diaris: des dels qui aplaudeixen de tot cor el taxista, fins als qui l'acusen de protagonisme i li recorden que els reglaments s'han de complir.

El fet es presta a moltes reflexions. En primer lloc, és important d'observar com una postura personal en favor de la llengua pròpia, que en principi pot semblar quasi inútil per la seva mínima incidència sobre el públic (un sol taxi amb el rètol de "lliure" a Mallorca és una gota d'aigua dins un poal) pot convertir-se en símbol de la reivindicació de la identitat d'un poble i despertar consciències.

En segon lloc, demostra fins a quin punt els mallorquins seguim immersos dins una situació de diglòssia estable, molt perillosa per a la nostra llengua: el fet que només un taxista mallorquí hagi tengut la idea de substituir "libre" per "lliure", quan ja fa molts de mesos que a València —ciutat que molts consideren com a intensament castellanitzada— són molt nombrosos els qui el

passegem, sense que això hagi provocat cap protesta ni cap multa, demostra que ens queda un llarguíssim camí per recórrer abans d'arribar a una mínima normalització lingüística.

No es pot dir que el taxista tengui afany de lluir-se, ja que la notícia ha estat donada sense noms propis, indicant el número de registre professional —i així el guàrdia municipal no queda perjudicat personalment davant l'opinió pública—. Es tracta d'un ciutadà que té consciència dels seus drets, i de la seva obligació de defensar-los, i que davant una actuació que impedeix l'ús públic de la nostra llengua, decideix que això és un problema que afecta tota la comunitat, i el sotmet als conciutadans per mitjà d'un diari.

Que el fet té una importància sociopolítica que va més enllà de l'anècdota, ho demostra la importància que li concedeix la redacció del diari que dóna la notícia, i el nombre de mitjans de comunicació que la recullen i la difonen.

Que la postura del guàrdia és inacceptable dins una situació democràtica, ho mostren les manifestacions del cap de la Policia Municipal, que parla d'excés de zel, i la decisió del Batle de no prendre en consideració la proposta de multa i de modificar oficialment el reglament.

La crítica del Cap de Policia a l'actuació del taxista no té consistència: si el taxista hagués acudit a ell, possiblement hauria rebut autorització per a mantenir el rètol en la nostra llengua, però no hauria aconseguit de cap manera la modificació del reglament, que és allò que com a mallorquí tenia dret a exigir (i les seves declaracions al diari demostren que n'és conscient).

Menys consistència encara té l'opinió de certs autors de cartes, segons la qual l'obligació del taxista era esperar pacientment que el reglament admetés l'ús de la nostra llengua. En aquests moments, en què la majoria de reglaments estan en contradicció amb la Constitució, és la Constitució la que ha de prevaler sobre els reglaments. D'altra banda, una sèrie de fets de gran importància demostren que l'Administració considera lícita l'actuació contra les lleis injustes que sofrem: com a botons de mostra, basta citar el

reconeixement de l'Institut d'Estudis Catalans, encara en vida de Franco, justificat oficialment pel fet de la seva actuació ininterrompuda d'ençà que va esser fundat (i aquesta actuació va esser estrictament clandestina durant prop de quaranta anys), o el discurs en què Adolfo Suárez justificà la legalització del partit comunista, afirmant que "habia que declarar oficialment normal aquello que a nivel de calle es normal".

Ara tenim una Constitució que és el marc dins el qual s'han de fixar les normes de la vida ciutadana. Estam a punt de començar un intens període legislatiu, per a dictar aquestes normes de convivència. Pràcticament tots els reglaments hauran d'esser modificats, per a adaptar-los a les exigències d'un Estat de Dret, respectuós dels drets de l'individu i de les comunitats. El procés serà llarg. Mentrestant, els ciutadans hem de tenir la claredat de judici i l'energia necessàries per a començar a exercir els nostres drets, prescindint dels reglaments desfasats, i les autoritats hauran de tenir la discreció necessària per a arraconar els reglaments quan conculquen els drets dels ciutadans. La situació és delicada, perquè uns i altres podem incórrer en excessos o en equivocacions, però tots l'hem d'assumir a consciència, perquè propicia l'exercici de la responsabilitat individual i col·lectiva, tan necessari en una situació democràtica, i totalment nou per a nosaltres, ja que en l'època històrica que ens ha tocat viure no havíem tengut cap ocasió de practicar-lo.

Avantguardistes o realistes?

El número 1.er i el 2.^{on} del Diari de Buja han parlat de la necessitat de recobrar la denominació dels nostres carrers; necessitat que fins hores d'ara les autoritats competents —en aquest cas el consistori d'En Rafel Reus Rios— han fet el sord.

Però mentres tant, n'hi ha que volen començar a donar passes des de la situació en què es troben ja que si haviem d'esperar les reformes des de les altes esferes, aquestes no arribarien mai o arribarien en retràs. Això ens ha empès a escriure en la nostra pròpia i única llengua, a emprarla amb tota normalitat en la correspondència, tot i què els empleats de "CORREOS" més d'una vegada ens han fet morros i mala cara. Fins i tot n'hi ha que pel fet de posar l'adreça que pertoca al butlletí de l'OCB a Búger l'han criticada d'avanguardista.

No sé si això és pecar d'avantguardisme. Més bé pens que és esser realistes per damunt dels atacs i bombardejios que ha sofert la nostra realitat cultural, i aquí la toponímia urbana no n'ha estat una excepció, simplement pel fet de ser així com era. Endemés mai he pensat que el voler recobrar els noms propis dels nostres carrers i places, que tan significativament retolaren els nostres avantpassats, impliqui ser d'una determinada etiqueta. Altres herbes serien si es lluitàs per canviarlos amb altres d'ideologia política partidista com feren els republicans i els franquistes en i després del "Movimiento".

Per tant ja és ben hora de recuperar allò que ens varen prendre sense permís; ja és ben hora que quan girem la vista a la placa que hi ha al començaments dels carrers el nom gravat coincideixi amb el que noltros li donam; ja és ben hora que retornem al nom de cada cosa perquè solament ens podem entendre, podem fer poble, anomenant cada cosa pel seu propi nom.

Tal volta les nostres autoritats per por de pecar d'avantguardistes no han tingut el coratge suficient de donar aquesta passa. Esperam que el nou ajuntament democràtic que sortirà d'aquí un parell de setmanes converteixi en realitat això que fa tant de temps aspiram.

JOAN PONS BUADES

Va de "refranys"

"TENS SA CONEGUDA DE NA PAROTA":

Na Parota era una bugerrona un poc bleda que no va conèixer es seu home enmig d'una guarda de porcs.

Si que ho devia esser beneita.

"SA DORMIDA D'EN JOAN GROS":

Ja fa molt de temps que un dissabte de Sant Pere En Joan Gros va vetlar fins a sa sortida des sol. Era tanta, tanta sa son que tenia que no va despertar-se fins es dilluns de festes.

Tot xalest s'endiumenge i cap a l'Ofici s'ha dit. A sa Plaça se troba amb son pare i li diu:

—On vas, Joan?

—Fosca, es Dia de Sant Pere van a l'Ofici.

—A l'Ofici! —respón son pare—, a batre a s'era s'ha dit.

"EN TONI REUS, S'HA MUDAT":

L'Emo Antoni Reus era molt culejador. No aguantava en lloc, sempre havia de canviar de domicili juntament amb sa dona i es quatre al-lots. Els glosadors cantaren d'ell:

"En Toni Reus s'ha mudat
antes estava a Muro
i ara viu a Ciutat".

FESTA D'ES JAI 79

L'Obra Cultural Balear una vegada més vós revitalitzar una festa del poble i pel poble que fa anys es va deixar de celebrar; es tracta de la festa d'Es Jai, que es celebrava al bosc de Ca's Povil. Enguany la volem tornar celebrar i potenciar-la al màxim, convidant tot el poble a què hi prengui part.

Per part nostre podem adelantar que pel primer diumenge de maig, dia 6, tenim ja en funcionament l'organització del II TROFEU BUGER 79 en el qual hi haurà una participació de més de 50 corredors.

A part de l'esmentat circuit ciclista també hi haurà la presentació dels alumnes de balls mallorquins de l'Escola de l'Obra, sota la direcció de Na Francisca Martorell, Calarda, acompanyats de colles de xeremiers. Endemés d'altres actes recreatius, culturals i esportius, els quals oportunament els donarem a conèixer.

LA JUNTA DIRECTIVA DE L'OCB A BÚGER